

цьому саме інформаційні технології стають рушієм розвитку виробництва на інноваційній основі, забезпечуючи системність прямих і зворотних зв'язків між ним і наукою.

Тому в сучасних умовах необхідно створення досконалих впроваджувальних формувань, які будуть здатні інтегрувати науку і виробництво, бо недооцінка впроваджувальної функції в значній мірі призводить до незатребуваності переважної частини створеної інноваційної продукції, уповільнення розвитку інноваційного процесу в сільському господарстві, занепаду і втрати авторитету як науки, так і системи державного управління розвитком галузі.

Література

1. Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2008—2012 роки»: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 381-р від 6 червня 2007 р. // Офіційний вісник України від 22.06.2007 - 2007. - № 43. - С. 65.

2. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України. — 2002. - № 36.

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо спеціального режиму інвестиційної та інноваційної діяльності технологічний парків» // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 342. — С. 393.

4. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент: навч. посібник / В. О. Василенко, В. Г. Шматько. — К.: ЦУЛ; Фенікс, 2003. — 440 с.

5. Йохна М. Економіка і організація інноваційної діяльності: навчальний посібник / М. Йохна, В. Стадник. — К.: Видавничий центр «Академія», 2005. — 400 с.

6. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 13.

7. Лобанов М. І. Регіональні центри в системі інноваційного забезпечення агропромислового виробництва / М. І. Лобанов, Н. О. Шквиря // АгроІнКом. — 2010. — № 9-10. — С. 60.

Поступила до редакції 12.03.13

© Л. С. Крючко, 2013

УДК 330.341:334.722

С. В. Іванов*

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ

В роботі розглянуті проблеми управління інноваційного розвитку підприємств. Обґрунтовані теоретичні аспекти пріоритетності впровадження інновацій на підприємствах в умовах сучасних ринків.

Ключові слова: інновація, інноваційний розвиток, інноваційне забезпечення економіки нового технологічного укладу.

В работе рассмотрены проблемы управления инновационным развитием предприятий. Обоснованы теоретические аспекты приоритетности внедрения инноваций на предприятиях в условиях современных рынков.

Ключевые слова: инновация, инновационноеразвитие, инновационное обеспечение экономики нового технологического уклада.

In iНе агіісіе іНе ргоБІетя о/тападетені іппоуаіт йеуеіортені о/іНе епіеєргіея. диЪзіанііаіей іНе іНеогеіісаі агресія о/іНе ргіогіііея о/іпріетеніаііон о/іппоуаііот аі іНе епіеєргіе іп сопійіііот о/іНе тойеєп таєкеія.

Кеумогія: іппоуаііон, іппоуаііон йеуеіортені, ртоуііінд іппоуаііе есопотіся нем іесНноІодісаІ тойе.

Постановка проблеми. Об'єктивною основою формування й підтримки високих соціальних та економічних стандартів суспільства є наявність в економіці країни умов для розвитку. На погляд О. С. Єфремова, при посиленні конкуренції на світових ринках економіка України не може розвиватися лише на основі використання наявної

ресурсної бази. Розвиток економіки в результаті ресурсної експансії вичерпав себе внаслідок обмеженості ресурсів, посилення конкуренції за ресурси та споживача [1].

Наразі в межах економічної системи необхідно створювати й підтримувати сприятливі умови, орієнтовані на забезпечення та формування здат-

* Іванов С. В. — д-р екон. наук, професор кафедри фінансів і маркетингу, ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», м. Дніпропетровськ.

ності до отримання, поширення й використання інновацій, які є джерелом і рушійною силою інноваційного розвитку. Інноваційний розвиток економіки України має стати сьогодні пріоритетним напрямом державної регуляторної політики.

Також світові тенденції економічного розвитку початку ХХІ ст. свідчать, що у перспективі очікуються масштабні, структурні перетворення системи господарювання. Зазначене є ознакою входження існуючого технологічного укладу у завершальну фазу свого існування та зародження нового. Динаміка економічних циклів дозволяє стверджувати, що оптимальною моделлю, спроможною забезпечити перехід на новий технологічний уклад, є інноваційна модель розвитку. Для України інноваційне забезпечення економіки нового технологічного укладу є стратегічно важливим завданням для забезпечення економічного зростання та підвищення рівня глобальної конкурентоспроможності.

Дані завдання потребують теоретичного переосмислення структури інноваційного процесу, подальшого удосконалення методичних засад стратегічного управління інноваційним розвитком підприємств та пошуку можливостей підвищення прибутковості на інтелектуально-інноваційній основі.

Аналіз наукових публікацій. Проблеми теорії та практики інноваційно-інвестиційних процесів досліджували такі зарубіжні вчені як: С. Глазьев, Л. Гохберг, О. Динкін, Л. Мінделі, В. Полтерович, Б. Твісс, Р. Холт. Серед вітчизняних вчених, суттєвий внесок у розроблення теоретико-методологічних та прикладних засад інноваційної парадигми розвитку національної і регіональної економіки зробили: Л. Антонюк, О. Власюк, В. Геєць, Я. Жаліло, В. Захарченко, В. Мунгян, Л. Федулова. Окреслені проблеми зумовлюють увагу до стратегічних аспектів інноваційного розвитку підприємств зарубіжних вчених — І. Ансоффа, Д. Кемпбела, Р. Мітчела, Т. Лайонса, П. Тротта, Дж. Блера, А. Томпсона та вітчизняних вчених — О. І. Амоші, І. Р. Бузько, А. Е. Воронкової, В. М. Гриньової, В. І. Дубницького, С. М. Ілляшенка, Ю. С. Погорелова, О. М. Тридіда, Н. І. Чухрай, П. Череп та ін.

Питанням формування інноваційної моделі розвитку країни, розвитку інноваційної політики та інноваційним процесам на промислових підприємствах присвятили свої праці такі вітчизняні вчені як: З. Адаманова, Л. Воротіна, Л. Ганущак-Єфіменко, О. С. Єфремов, М. Єрмошенко, О. Кузьмін, А. Пересада, М. Чумаченко. Серед іноземних економістів слід відзначити Р. Бургелмана, С. Дж. Клайна, Т. Куна, Р. Росвелла, К. Фрімена, які у своїх наукових працях акценту-

ють увагу на проблемах теорії й практики управління інноваціями, питаннях розробки моделей та методів оптимізації інноваційних процесів на макrorівні.

Мета даної статті полягає в дослідженні рішення проблеми управління інноваційним розвитком промислових підприємств, визначення пріоритетності впровадження інновацій на підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Зміни, які нині відбуваються в економіці, такі як структурна перебудова, диверсифікація і децентралізація виробництва спричиняє, на думку Р. О. Толпежнікова [2, с. 124], за собою істотні перетворення в області стратегії управління потенціалом підприємства. Механізм формування стратегії управління сукупним потенціалом підприємства складається з наступних етапів:

- аналіз і виділення з цілей підприємства пріоритетів при формуванні стратегії управління сукупним потенціалом;
- розробка конкретних цілей, які ґрунтуються на: аналізі і прогнозі фінансово-економічного стану зовнішнього середовища; аналізі внутрішнього середовища підприємства, 8^0Т-аналізі;
- адаптація до зовнішнього середовища;
- визначення основних напрямів формування, накопичення, розподілу ресурсів, і пошук нових джерел фінансування;
- формування елементів стратегії управління сукупним потенціалом;
- розробка стратегії управління сукупним потенціалом в конкретних фінансових програмних документах і стратегічних планах;
- реалізація стратегії управління сукупним потенціалом;
- аналіз і контроль стратегії управління сукупним потенціалом [2, с. 124].

Ми згодні з точкою зору Р. О. Толпежнікова, що по суті стратегію управління сукупним потенціалом промислового підприємства слід розглядати як систему цілей і дій на перспективу в основі створення і реалізації, якою є управління фінансами, інноваційно-маркетинговими, інвестиційними ресурсами підприємства.

Також, у теорії систем заведено виділяти два найважливіших структуроутворюючих поняття, а саме поняття «функція» і «склад», що відображають відповідно «дії». У рамках цих понять система має дві структури: функціональну і предметну. Дослідження функціональної структури системи часто називають «функціональний аналіз», а дослідження предметної структури — «структурний аналіз» [3, с. 240].

Функція не може існувати без виконавця. Адже функція — це дія, яку мусить хтось роби-

ти. Звідси і виводиться структуроутворююча роль поняття «функція»: функція вимагає виконавця, або, як кажуть біологи, — «функція формує орган». Зокрема, у будь-якій організаційній структурі підприємства органи управління — «структурні підрозділи» формуються для виконання певних функцій.

Формально термін «функціонувати» означає «діяти», «бути в дії», «працювати» [4]. Відповідно, під терміном «функція» розумітимемо вид діяльності або сукупність дій.

Підприємство є системою. Отже, має функціональну структуру. Кількість функцій підприємства незоро велика. Оскільки, як було сказано, функція — це сукупність дій. Будь-яке підприємство виконує міради дій. Їх можна «упакувати» у величезну безліч сукупностей. Звідси випливає принципова множинність функцій підприємства. З них можна скласти будь-яку комбінацію, що відкриває великі аналітичні «класифікаційні» можливості. Наприклад, при виконанні досліджень і розробок у сфері організації та управління підприємством дослідник або розробник має можливість формувати потрібний йому для цілей конкретного дослідження набір функцій підприємства. Різними способами групувати виконувани на підприємстві дії та операції, називаючи ці угруповання функціями. Наприклад, методологія так званого функціонально-вартісного аналізу (ФВА) передбачає класифікацію функцій підприємства (або підрозділу) на головну, основні й допоміжні.

У підручниках з економіки підприємства [5] часто пишуть про те, що промислове підприємство реалізує:

— основні функції (маркетинг, НДДКР, виробництво);

— допоміжні функції (підготовка виробництва, заготовче виробництво, дослідження, метрологія, контроль тощо);

— забезпечуючі функції (матеріально-технічне, кадрове, фінансове, ремонтне, енергетичне, будівельне, юридичне, інформаційне, інше забезпечення);

— обслуговуючі функції (транспортне або складське обслуговування, прибирання території і приміщень, харчування працівників і т. д.);

— функції управління (планування, організація, облік, контроль, аналіз, регулювання по видах діяльності);

— інші функції (соціальні, представницькі, економічні, суспільні, містоутворювальні).

На погляд автора, термін «функція» і термін «діяльність» слід розуміти як синоніми. Це означає, що функцію можна спроектувати (визначити суть, склад і порядок виконання дій і операцій) і реалізувати цей проект на практиці. У зв'язку

з цим уявляється зручним (для цілей даного дослідження) виконувати на промисловому підприємстві сукупність робіт з розвитку назвати інноваційною функцією підприємства. В рамках цієї функції, у загальному разі, здійснюється як технологічний, так і організаційний розвиток підприємства.

Під організаційним розвитком розумітимемо діяльність (склад дій і операцій) з розробки і впровадження управлінських нововведень. Далі, при спеціальних застереженнях, власне діяльність з організаційного розвитку ми також називатимемо інноваційною функцією.

У зв'язку з цим доречно визначити термін «інновація» в широкому контексті. Вперше про інновації виразно заговорив Йозеф Шумпетер [6]. Серед найважливіших рушійних сил економічного процесу Й. Шумпетер виділяв підприємницьку функцію. Суть її реалізації в нововведеннях, що дозволяють рухати вперед господарський процес. Для цього потрібні особливі дарування, які мають справжні підприємці, справжня еліта. Й. Шумпетер відрізняє «підприємця», або «господаря», від «менеджера». Для характеристики «підприємця» використовуються такі поняття, як «ініціатива», «авторитет», «передбачення». На підприємстві він може бути інженером, юристом, постачальником, завідувачим відділом кадрів і т. д. (хоча може бути і директором і власником). Головним критерієм належності до справжніх підприємців служить здатність сполучати різні чинники, комбінувати їх. Причому підприємницька функція полягає в здійсненні нових комбінацій у господарському процесі. «Та чи інша особа, — стверджував Й. Шумпетер, — у принципі є підприємцем, тільки якщо вона здійснює нову комбінацію — вона перестає бути таким, коли справа, яку вона заснувала, почне далі функціонувати в рамках кругообігу». Підприємництво — це творчість. Вона починається тоді, коли «закінчується одного разу заведений порядок», коли необхідно діяти по-новому.

Є багато публікацій, в яких обґрунтовується необхідність радикальних змін у методах ведення бізнесу як неодмінної умови збереження і розвитку компанії. Не перераховуватимемо ці публікації. Пошлемося лише на Т. Пітерса [7] і М. Хаммера [8]. Том Пітерс вельми «експансивно» громить всі популярні «рецепти» вдосконалення управління (концепцію «стратегічного планування», концепцію «тотального управління якістю», концепцію «безперервного вдосконалення», концепцію «стійкої конкурентної переваги»). Вважає, що вони не приносять користі. Не продовжують життя крупних підприємств. Більш того, він затверджує: «Грамотний менеджмент

був найбільш істотною причиною, з якої провідні компанії не змогли утриматися на верхівці своїх галузей. Саме тому, що ці компанії прислухалися до своїх споживачів, активно вкладали в технології, що забезпечують споживачів великою і кращою кількістю бажаних товарів, ретельно вивчали ринкові тенденції і систематично інвестували капітал в інновації з якнайкращим потенційним поверненням, вони втратили свої лідируючі позиції». На думку Т. Пітерса, такий менеджмент передбачає лише мікроскопічні зміни (в порівнянні із звичайним набором дій). Такий менеджмент діє за принципом «від добра добра не шукають». Такий менеджмент розвиває лише те, що добре зарекомендувало себе в минулому. Треба ж (на думку Т. Пітерса) не «покращувати», а «руйнувати, переосмислювати, радикально перебудовувати» бізнес. Тільки в цьому разі компанія має шанс утриматися в лідерах. Аналогічної точки зору дотримується й ідеолог реінжиніринга М. Хаммер. Процес реінжиніринга, на його думку, це «фундаментальне перепроєктування бізнес-процесів компаній для досягнення корінних поліпшень в основних показниках їхньої діяльності: вартість, якість, послуги і темпи».

Проте ні Т. Пітерс, ані М. Хаммер, ані інші прихильники радикальних змін у бізнесі не зв'язують цю діяльність з підприємницькою функцією підприємства. Вони правильно говорять, що без проведення радикальних змін у бізнесі не можна досягти видатних результатів. Але не називають цю діяльність в умовах підприємств підприємницькою функцією. Саме тому, на наш погляд, не можуть дати правильного пояснення феномена короткого терміну життя крупних (у минулому) підприємств і компаній. Тим часом даний феномен, в контексті розвитку інноваційної функції, легко пояснюється, якщо взяти до уваги підприємницький аспект (наприклад, функція комерціалізації інноваційних технологій у виробництві).

Виходить, що на практиці, підприємницька функція та інноваційна функція — це одне й те саме. В усякому разі, головний авторитет з цього питання Й. Шумпетер практично ототожнює підприємницьку та інноваційну діяльність: «Інновація — це нова комбінація виробничих чинників, мотивована підприємницьким духом. Це:

— впровадження нового товару, тобто товару, з яким споживачі ще не знайомі, або нового різновиду якогось товару;

— впровадження нового методу виробництва, тобто методу ще не випробуваного практично в даній галузі виробництва;

— відкриття нового ринку, тобто ринку, на якому дана галузь промисловості даної країни раніше не була присутня;

— оволодіння новим джерелом сировини (напівфабрикатів), незалежно від того, чи існувало джерело або ж воно тільки що було створено;

— проведення реорганізації будь-якої промисловості (наприклад, «завоювання позицій монополіста чи її втрата»).

Наведені вище міркування можуть навіть відчуття фаталізму. Виходить, що, з одного боку, успішне існування підприємства можливе тільки за наявності на ньому інноваційної функції. З іншого — інноваційна функція носить достатньо суб'єктивний характер. Вона залежить від наявності на підприємстві талановитого підприємства-інноватора, тобто творчого, неординарного, схильного до постійних інновацій суб'єкта. Доля підприємства як би залежить від особи. Є особа — є інноваційна функція. Немає особи — підприємство приречене на втрату лідируючих ринкових позицій. Начебто успіх підприємства — справа випадку (чому ми й заговорили про «фаталізм»), тобто не залежить від волі людей. Але, на щастя, це не так.

На погляд М. М. Меркулова, В. І. Захарченко, підприємницький, інноваційний потенціал підприємництва можна створювати (точніше сказати, вирощувати), як шляхом залучення в штат підприємства талановитих підприємців, так і шляхом цілеспрямованого формування на підприємстві інноваційної функції (системи) [3, с. 247].

Сучасний початковий постулат полягає в тому, що існують такі методи проектування і впровадження інновацій (насамперед, управлінських нововведень), які можна потім тиражувати, тобто багато разів застосовувати на різних підприємствах.

За результатами аналізу основних тенденцій в інноваційній активності підприємств України виявлено, що зростання номінального ВВП відбувається із зменшенням результативності інноваційної діяльності підприємств. На думку О. С. Єфремова, за таких умов вирішальним чинником підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств і джерелом розвитку країни є систематична інноваційна діяльність. Лише з використанням її результатів можлива якісна зміна стану підприємств, що в наукових публікаціях позначено поняттям «інноваційний розвиток підприємства» [9, с. 9]. Етимологічний, синтаксичний і лексичний аналіз словосполучення «інноваційний розвиток» засвідчив синонімічність словосполучень «розвиток на основі інновацій» та «інноваційний розвиток», а отже, доцільність застосування останньої лексичної одиниці та її самостійність. Вивчення контекстів (процесного, соціального, маркетингового, техніко-технологічного, ринкового, стратегічного, інвестиційного, кадрового) інноваційного розвитку підприємства,

на погляд ряду авторів, серед них О. С. Єфремов, В. І. Захарченко, С. М. Ілляшенко, В. І. Дубницький, В. І. Ляшенко, слід розглядати інноваційний розвиток підприємств (особливо промислових) як керований процес якісної зміни стану підприємства з використанням результатів його інноваційно-маркетингової діяльності.

Узагальнення теоретичних положень сутності категорії «інновації» дозволило визначити її функціональні особливості: спрямованість інновацій на досягнення економічного, соціального,

екологічного, науково-техніко-технологічного, маркетингово-ринкового або інших видів ефекту, що в свою чергу, на думку Ю. М. Краснокутської, підвищує ефективність функціонування підприємства, спрямованість на створення конкурентоспроможних продукції і послуг, які б задовольняли потреби споживачів. Автором дослідження представлена удосконалена структурно-логічна схема інноваційного процесу, яка доповнена стадіями, що дозволяють оновити вироблену інновацію та подовжити її життєвий цикл (рис. 1).



Рис. 1. Структурно-логічна схема інноваційного процесу на підприємстві [10, с. 5]

Цим автором, аргументовано, що для забезпечення системного підходу впровадження інновацій необхідна розробка стратегії інноваційного розвитку, здатної підвищити ефективність всіх функціональних підсистем підприємства, зокрема і зростання економічних показників, покращення якості продукції, оновлення виробничого потенціалу, вихід на нові ринки збуту, зниження ресурсоемності виробничих процесів.

Однак, на наш погляд, основою забезпечення ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства є його спроможність виявити реальні чи потенційні потреби ринку щодо інновацій (за рахунок можливості інноваційно-маркетингового потенціалу) і задовольнити їх більш ефективним, ніж конкуренти, способом. На ринку інновацій споживачами є як власне споживачі інноваційної продукції, так і саме підприємства-новатори, що пов'язано з походом джерел інноваційної діяльності і по-

треб підприємства в інноваціях як внутрішніх, так і внутрішніх вторинних. Також, визначення чинників, на думку О. В. Мелень, які впливають на інноваційний процес, довело, що інноваційну активність відбивають внутрішні чинники, що впливають на реалізацію не тільки загальних цілей та завдань підприємства, а й надають необхідну та повну інформацію для аналізу причин і джерел втрат результативності діяльності підприємства на кожному етапі інноваційного процесу, ефективності використання власних ресурсів, відображають напрями та темпи досягнення цілей щодо реалізації інноваційних програм [11, с. 8].

Також важливим є удосконалення поняття «інноваційне забезпечення економіки нового технологічного укладу». В роботі Романюка Т. Ф. запропоновано таке визначення даного поняття, як системи управління комплексом заходів інноваційно-інвестиційної діяльності з метою стимулювання загального інноваційного прориву

за рахунок створення інституцій соціально-економічного, освітнього та науково-технологічного, правового та інформаційного забезпечення, котрі поєднують науку, технології, виробництво, споживання, утилізацію [12, с. 7]. На наш погляд, досягненню цілей інноваційного забезпечення розвитку економіки нового технологічного укладу в умовах промислових підприємств, особливо базових галузей, буде сприяти використання моделі активізації інноваційних процесів, з використанням можливостей інноваційно-маркетингового потенціалу, та за рахунок підвищення ролі держави у фінансуванні перспективних, але високоризикових проєктів, та організації ефективної взаємодії різних суб'єктів, на принципах концепції розширеної взаємодії кластерного типу (Х. Хоканссон, М. Войнаренко, С. Соколенко, В. Дубницький).

Висновки. Забезпечення відповідного рівня використання сукупного потенціалу (особливо, інноваційно-маркетингового) підприємства можливо лише за умови ефективного управління та контролю. Для того, щоб зберігати свою життєздатність і досягати намічених цілей, підприємство повинне постійно стежити за основними компонентами навколишнього середовища і робити висновки щодо своїх потреб у змінах (особливо в напрямку — інноваційно-маркетинговому).

В умовах інноваційного розвитку підприємства, розширена концепція організаційного розвитку (впровадження нововведень) включає як структурний, так і кадровий аспект. Необхідно використовувати чотири методи розробки управлінських інновацій: організаційне проєктування; метод запозичення передового досвіду (бенчмаркінг); реінжиніринг бізнес-процесів; інжиніринг бізнес-процесів із застосуванням комп'ютерних інструментів (так званих СА8Е-технологій).

Інноваційний розвиток підприємства слід розглядати як керований процес якісної зміни стану підприємства з використанням результатів його інноваційної діяльності. Інноваційний розвиток підприємств як об'єктивний процес та об'єктивна необхідність їхнього існування потребує постійної інноваційно-маркетингової діяльності. При формуванні стратегії інноваційного розвитку підприємства важливим блоком є прогнозування обсягу випуску інноваційної продукції з урахуванням ринково-маркетингових особливостей та ділових інтересів підприємства.

Сутнісною ознакою інноваційного процесу є біполярність його представлення: з одного боку, нові знання про властивості процесу, явища, їхні складові, взаємозв'язки між ними і зовнішнім середовищем перетворюються у новий продукт; з другого — можливість застосування нових знань

для отримання перманентного інтегрального (економічного, науково-технічного, технологічного, ринково-маркетингового, соціального або іншого) ефекту, що дозволяє не тільки впроваджувати інновації, а й перейти на якісно новий рівень розвитку.

В сучасних умовах ринку необхідно системно удосконалити і розробити інноваційні методи та інструменти сучасного маркетингу, в тому запропонувати нові інструменти, призначені для підвищення ефективності маркетингового супроводу інноваційної діяльності, її орієнтації на потреби ринку.

Економічні явища і процеси у функціонуванні інноваційної сфери в умовах розвиненої ринкової економіки свідчать про необхідність регулювання державою розвитку інноваційної сфери. Формування економіки нового технологічного укладу характеризується такими тенденціями науково-технологічного розвитку: виникнення нових секторів економіки та виробництв на базі освоєння принципово нових (радикальних) технологій і продуктів, зокрема з використанням нано- та біотехнологій; посилення конвертації споріднених технологій; розширення дифузії сучасних високих технологій у середньотехнологічні сектори економіки виробничих сфер; посилення впливу нових технологій на управління й організаційні форми бізнесу, що стимулюватиме розвиток гнучких мережевих структур кластерного типу.

Найкращою сучасною формою, в рамках забезпечення необхідного рівня інноваційно-маркетингового розвитку промислових підприємств, а також базових галузей промисловості можна вважати, науково-інноваційні кластерні об'єднання з маркетингово-ринковою орієнтацією на потреби світового, національного та регіонального ринків.

Література

1. Єфремов О. С. Управління інноваційним розвитком підприємства: аспекти методології : [монографія] / О. С. Єфремов. — Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2012. — 504 с.
2. Толпежников Р. О. Механізм управління сукупним потенціалом підприємства / Р. О. Толпежников // Прометей. — 2012. — Вип. 3 (39). — С. 123-127.
3. Меркулов М. М. Науково-технологічний розвиток і управління інноваціями : [монографія] / М. М. Меркулов / Одеський національний університет ім. І. Мечникова. — Одеса : Фенікс, 2008. — 344 с.
4. Большой ^кономический словарь / под ред. А. Н. Азрилияна. — 5-е изд. — М. : Ин-т новой ^кономики, 2002. — 1280 с.

5. Осипов В. Н. Экономика предприятия / В. Н. Осипов. — Одесса : Маяк, 2005. — 720 с.
6. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. — М. : Прогресс, 1982. — 456 с.
7. Петерс Т. Представьте себе! Превосходство в бизнесе в эпоху разрушений : [пер. с англ.] / Т. Петерс. — СПб. : Стокгольм. шк. экономики, 2004. — 352 с.
8. Хаммер М. Реинжиниринг корпорации. Манифест революции в бизнесе / М. Хаммер, Дж. Чампи. — СПб. : СПб гос. ун-т, 1997. — 332 с.
9. Єфремов О. С. Методологія управління інноваційним розвитком підприємства : автореф. дис. ... д. е. н. : спеціальність 08.00.04 / Олександр Сергійович Єфремов. — Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2012. — 33 с.
10. Краснокутська Ю. М. Формування стратегій інноваційного розвитку підприємствами машинобудування : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спеціальність 08.00.04 / Юлія Миколаївна Краснокутська. — Бердянськ : БУМіБ, 2012. — 20 с.
11. Мелень О. В. Обґрунтування пріоритетності впровадження інновацій на машинобудівних підприємствах : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спеціальність 08.00.04 / Олена Валентинівна Мелень. — К. : ПВНЗ «Європейський університет», 2012. — 20 с.
12. Романюк Т. Ф. Інноваційне забезпечення економіки нового технологічного укладу : автореф. дис. ... к. е. н. : спеціальність 08.00.03 / Тарас Федорович Романюк. — К. : ДУ «УЕтаП» НАНУ, 2012. — 20 с.

Поступила до редакції 22.03.13

© С. В. Іванов, 2013